

Міністерство освіти і науки
Сумський державний університет
Рішення Ради із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
від 29 листопада 2018 року з питання:
«Про якість освітнього компонента при підготовці докторів філософії»

Заслухавши доповідь директора департаменту по роботі з персоналом та підготовці науково-педагогічних кадрів Циганюка Д.Л. та виступи під час обговорення, рада з якості констатує, що реалізація освітньої складової підготовки докторів філософії в СумДУ здійснюється на високому рівні, при цьому обсяг навчальних дисциплін, що викладаються на третьому (освітньо-науковому) рівні є максимальним та складає 60 кредитів ЄКТС за кожною освітньо-науковою програмою. Принципи формування навчальних планів визначені рішенням вченої ради СумДУ від 14.04.2016 (протокол № 07), відповідно до яких на нормативні дисципліни, що забезпечують набуття загальних компетентностей, відводиться 30 кредитів, нормативні дисципліни, що забезпечують набуття професійних компетентностей, – 15 кредитів, вибіркові дисципліни – 15 кредитів. Визначені принципи повною мірою відповідають статтям 26 та 27 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) (затв. Постановою КМУ від 23.03.2016 №261).

Опитування аспірантів 2-го та 3-го курсів засвідчило високий рівень їх ознайомленості з програмними результатами навчання як за програмою, так і за окремими дисциплінами. При цьому, переважна частина опитуваних аспірантів вважає, що вони досягли очікуваних результатів навчання, що свідчить про належний рівень якості освітньої компоненти підготовки докторів філософії в СумДУ. Позитивну оцінку також отримав і рівень взаємодії аспірантів із викладачами – понад 90% аспірантів зазначили, що вони задоволені рівнем організації самостійної роботи, та завжди мали можливість отримати консультації з навчальних питань.

Високий рівень якості підготовки докторів філософії (зокрема, за спеціальностями біомедичного спрямування) також засвідчено сертифікатом відповідності найкращим практикам підготовки докторів філософії ORPHEUS (Організація з підготовки докторів філософії в галузях Біомедицина та Охорона здоров'я в Європейській системі), AMSE (Асоціація медичних шкіл Європи) та WFME (Світова федерація медичної освіти).

Водночас, рада з якості зазначає про наявність певних проблем у реалізації освітнього процесу на третьому рівні вищої освіти в СумДУ. Одним із «зальцбургських принципів» організації підготовки докторів філософії є зростання мобільності, яка розглядається не тільки як мобільність аспірантів між університетами, а й як міжсекторальна та міждисциплінарна мобільність самих докторських програм, поширення та поглиблення співпраці між університетами в питаннях проведення спільних досліджень в рамках підготовки докторів філософії.

В СумДУ практично вся міжнародна академічна мобільність аспірантів відбувається у формі наукових стажувань, при цьому кредитна мобільність майже відсутня. Міжгалузеві програми підготовки докторів філософії, так само як і спільні із закордонними університетами програми, також відсутні. При цьому, опитування аспірантів показало, що головними проблемами у реалізації можливостей міжнародної академічної мобільності є невідповідність пропонованим програмами умовам (59,6%), понад 40% вказали на незацікавленість, відсутність чіткого уявлення або інформації про можливості програм міжнародної академічної мобільності взагалі. Таким чином, реальну та дієву мотивацію до участі у програмах академічної мобільності демонструють лише біля 30% опитаних аспірантів. Адже та частина (2 третини), яка сьогодні заявляє про наявність інформації та бажання, все-таки не зазначила варіант «використання всіх можливостей», тобто готовності вчити мову, шукати гранти для фінансової підтримки і т.д.

Окремо варто зауважити на визнання якості програм підготовки докторів філософії на міжнародному рівні. Одним з проявів такого визнання є міжнародна акредитація. На сьогодні жодна з освітньо-наукових програм такої акредитації не має, і лише програми біомедичного спрямування розпочали цей процес. Іншим проявом міжнародного визнання є вступ і навчання на програмі іноземних аспірантів. У теперішній час в СумДУ навчається 11 іноземних аспірантів на 4 програмах (5 – на програмі International Business Administration and Business Analytics, 2 – на програмі Клінічна медицина (терапевтичний профіль), 1 – на програмі Теоретична медицина, 1 –

на програмі Менеджмент організацій та адміністрування, 1 – на програмі Технології захисту навколишнього середовища, 1 – на програмі Хімічні технології та інженерія). На сьогодні в СумДУ є лише одна програма підготовки докторів філософії англійською мовою, що суттєво стримує можливості у просуванні освітніх послуг університету за кордоном.

Викликає занепокоєння рівень якості дисциплін, що забезпечують загальні компетентності. Опитування аспірантів засвідчило, що поряд з тим, що 85% аспірантів вважає достатньою кількість таких дисциплін, 25% не впевнені у їх здатності формувати такі компетентності.

Стосовно формування професійних компетентностей в аспірантів також існують певні проблеми, оскільки лише 27,66% вважають, що програма включає достатньо навчальних курсів, необхідних для успішного виконання дисертаційного дослідження. Зважаючи на специфічність кожного дисертаційного дослідження, логічним виступає незадоволеність аспірантів переліком вибіркового дисциплін (82,8% аспірантів бажали б додати до переліку вибіркового дисциплін курси, спрямовані на здобуття теоретичних знань, професійних або загальних компетентностей). Крім цього, оскільки, в переважній більшості, вибіркові дисципліни професійного спрямування вивчаються малокомплектними групами, якість отриманих програмних результатів за такими дисциплінами суттєво залежить від організації та контролю за самостійною роботою аспіранта і не дає змоги викладачам кваліфіковано надати достатній обсяг матеріалу для вивчення та забезпечити контроль за його засвоєнням. При цьому, в університеті не поширюється практика формування змішаних груп аспірантів та магістрантів для вивчення вибіркового дисциплін професійного спрямування. Наявність проблем в організації роботи у малокомплектних групах опосередковано підтверджується результатами опитування, яке показало, що викладачі інколи дають самостійну роботу замість повноцінної лекції чи практичного заняття (8,51%), обмежуються пересилкою матеріалів чи презентацій замість повноцінного заняття (2,13%), або молоді викладачі проводять заняття замість професора чи доцента (2,13%).

Опитування показало, що найбільш затребуваними ресурсами для підготовки аспірантів до занять є відкриті ресурси Інтернету, де аспіранти самі шукають матеріали (82,98%), та електронні ресурси викладача за його посиланнями (53,19%). Водночас, аспіранти поки що не мають змоги вивчати дисципліни за дистанційними технологіями (лише 8,5% використовують дистанційні матеріали).

Досить високими є оцінки аспірантів рівня їх взаємодії з науковими керівниками. Близько 90% повністю задоволені допомогою наукових керівників у формуванні теми дисертаційного дослідження, індивідуального навчального плану, при роботі над науковими публікаціями та текстом дисертації. Деяко нижчим є рівень допомоги наукових керівників у налагодженні контактів та пошуку місця стажування – майже 28% аспірантів такої допомоги не відчувала.

Близько 28% аспірантів не задоволені доступом до лабораторного, клінічного, студійного або іншого фізичного обладнання, при цьому понад 25% також не задоволені й організацією особистого робочого простору на кафедрі (робочий стіл, комп'ютер тощо).

З огляду на вищезазначене, рада з якості

УХВАЛИЛА:

1. На підставі вивчення та узагальнення результатів опитування аспірантів для підвищення рівня формування їх професійних компетентностей, забезпечення гнучкості навчальних планів з урахуванням специфіки тематики дисертаційних досліджень рекомендувати вченій раді СумДУ внести зміни до рішення вченої ради СумДУ від 14.04.2016 (протокол № 07) в частині збільшення обсягу вибіркового дисциплін.

Відповідальний за підготовку пропозицій: *директор департаменту по роботі з персоналом та підготовці науково-педагогічних кадрів Циганюк Д.Л.*

Термін виконання: *лютий 2019 р.*

2. З метою оптимізації навчального процесу за дисциплінами, що вивчаються малокомплектними групами, рекомендувати вивчення таких дисциплін раз на два роки.

3. Рекомендувати кафедрам внести зміни до навчальних планів магістрів та аспірантів з метою приведення дисциплін, схожих за змістом, до однакових назв, та формування змішаних груп магістрів та аспірантів.

4. З метою оптимізації витрат часу та зусиль аспірантів на опановування необхідними компетентностями розробити порядок визнання результатів неформального навчання аспірантів, який би, у тому числі, передбачав можливість зарахування кредитів ЄКТС за результатами завершення навчання за дистанційними курсами, семінарами, тренінгами тощо.

Відповідальні: *директор департаменту по роботі з персоналом та підготовці науково-педагогічних кадрів Циганюк Д.Л., завідувач відділу докторантури та аспірантури Діденко І.В.*

Термін виконання: *травень 2019 р.*

5. Рекомендувати інститутам та факультетам у 2019 році започаткувати англomовні, міждисциплінарні програми підготовки докторів філософії, орієнтовані на підготовку іноземних громадян (принаймні одна програма на інститут/факультет).

Відповідальні: *директори інститутів, декани факультетів, директор департаменту по роботі з персоналом та підготовці науково-педагогічних кадрів Циганюк Д.Л., завідувач відділу докторантури та аспірантури Діденко І.В.*

Термін виконання: *2019 р.*

6. Рекомендувати вченій раді встановити обов'язковою умовою відкриття нових програм підготовки докторів філософії в межах ліцензованих спеціальностей наявність на випусковій кафедрі активної програми академічної мобільності для аспірантів, а для вже відкритих програм – забезпечити наявність програм академічної мобільності до кінця 2020 року.

Відповідальний за підготовку пропозицій: *директор департаменту по роботі з персоналом та підготовці науково-педагогічних кадрів Циганюк Д.Л., начальник відділу інтернаціоналізації освітньої діяльності Костюченко Н.М.*

Термін виконання: *травень 2019 р.*

7. Рекомендувати випусковим кафедрам активізувати роботу з пошуку можливостей міжнародної акредитації програм підготовки докторів філософії, забезпечивши до кінця 2020 року наявність принаймні однієї акредитованої програми у кожному інституті та факультеті.

Відповідальні: *директори інститутів, декани факультетів, завідувачі випускових кафедр.*

Термін виконання: *грудень 2020 р.*

Голова Ради

В. Д. Карпуша

Вчений секретар

О. І. Рибіна